

BARKAMOL SHAXS TARBIYASI

Amirova Gulnoza Rashitovna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada barkamol shaxs tarbiyasi haqida ma'lumot berilgan. Maqolada tasniflash, tavsiflash, hikoya metodlaridan foydalanilgan. Maqola oxirida xulosa berilgan.

Kalit so'zlar: *barkamol, ijodkor, tashabbuskor, ajdod, qadriyat.*

O'zbekiston istiqloli tufayli yoshlarni milliy ruhda tarbiyalash masalasiga bo'lgan e'tibor yanada kuchaydi. Chunki ma'naviy kamol topgan insonlargina buyuk davlatni barpo etishlari mumkin. O'zbekiston istiqlolini mustahkamlashda, uni rivojlantirishda ma'naviy sog'lom barkamol shaxsni voyaga yetkazish va ularda vatanparvarlik his-tuyg'usini shakllantirish zarur. Barkamollik sari intilish, barkamol avlodni tarbiyalash muammosi Sharq pedagogikasining asosini tashkil etadi. Ota-bobolarimiz va momolarimiz tomonidan qoldirilgan pandnomalar, mashhur allomalarning asarlarini tahlil qilganimizda bu masalaga qayta-qayta to'xtalganini ko'rishimiz mumkin. Barkamol shaxs tarbiyalash bugungi kunning dolzarb muammosi ekan, avvalo barkamollik tushunchasining mazmuniva mohiyatini anglab olmoq darkor.

“O'zbek tilining izohli lug'ati”¹ da “barkamol” tushunchasining lug'aviy ma'nosiga “Jismoniy va aqliy jihatdan kamolotga erishgan, voyaga yetgan”, “yetuklikka erishgan, kamol topgan, bekamuko'st, mukammal”, barkamollik tushunchasiga esa “yetuklik, mukammal holati; kamolot cho'qqisi”, “to'kis”, “mukammal” degan ma'nolarni anglatishi ta'kidlanadi.

¹O'zbek tilining izohli lug'ati. J. / Tahrir hay'ati: T.Mirzayev va b.q. Toshkent: “O'zbekiston milliy ensiklopediyasi” Davlat ilmiy nashriyoti, 2008. 168-169 bet.

Bizning fikrimizcha, barkamol shaxs– bu aqlan va ruhan yetuk, axloqan pok, jismonan sog‘lom, o‘zligini tanigan, mustaqil fikrlaydigan, erkin, ijodkor, tashabbuskor, ishbilarmon, fidoiy shaxsdir.

Demak, insonning barkamol shaxs sifatida shakllanishi uchun nasl-irsiyat (inson – biologik mavjudod sifatida), ijtimoiy muhit (ijtimoiy-iqtisodiy hayot) hamda maqsadga muvofiq tashkil etilgan tarbiya va uning faoliyati kabilar ta’sir etadi.

Shuning uchun ham pedagogik ta’lim jarayonida o‘quvchilarning shaxs sifatida rivojlanishi, uning har tomonlama kamolga yetishi qonuniyatlari, shaxs kamolotiga ta’sir etuvchi omillar o‘rganiladi.

Bugungi ta’lim tizimining asosiy maqsadi ham shaxsni aqliy, ma’naviy-axloqiy, estetik, jismoniy rivojlanishi, o‘quvchilar yosh va shaxsiy xususiyatlarini hisobga olgan holda ularning ijodiy imkoniyatlarini har tomonlama ro‘yobga chiqarish, insonparvarlik munosabatlarini shakllantirishdan iboratdir.

Tadqiqotchilarning fikrlariga tayanib shuni ta’kidlash lozimki, o‘quvchilarni barkamol shaxs sifatida shakllantirishda quyidagi talablarga rioya etish muhimdir:

- o‘quvchilarni barkamol insonlar etib tarbiyalashda xalq pedagogikasidagi farzand tarbiyasiga oid g‘oyalardan foydalanish;
- o‘quvchilarning bilimlarni o‘zlashtirishga bo‘lgan qiziqishlari va qobiliyatlarini rivojlantirish;
- o‘quvchilarning ma’naviy-axloqiy tarbiyasiga jiddiy e’tibor qaratish;
- o‘quvchilarni mehnatsevarlikka o‘rgatish;
- bolani o‘z-o‘zini boshqarish va o‘z-o‘ziga xizmat ko‘rsatishga undash; Barkamol shaxsni tarbiyalashda avvalo axloqiy tarbiyaning o‘rni va roli kattadir, buning uchun avvalo muomala madaniyati, hatti-harakatning jamiyat talabiga mos holda rivojlantirish, o‘quvchi ongiga axloqiy tushunchalar, qoidalar, his-tuyg‘ularni shakllantirish muhim vazifa sanaladi.

Shuningdek, barkamol shaxs ma’naviyatli, bilimli, ma’lum kasb-hunar egasi, Vatanparvar, o‘z navbatida sodiq fuqarodir. U o‘z davlati qonunlarini biladigan va ularga amal qiladigan, o‘z yurtidan g‘ururlana oladigan, o‘z Vatani boyliklarini saqlash

bilan birga uni yanada boyitadigan, go‘zalliklaridan bahramand bo‘ladigan shaxs. U har qanday zararli illatlarga qarshi kurashadi, xalq boyligini avaylab asraydi.

Alisher Navoiy ilmi inson kamolati uchun eng zarur fazilatlardan deb biladi. U ilmni, insonni, xalqni nodonlikdan, jaholatdan qutqaruvchi omil sifatida ta’riflaydi. Shunga ko‘ra o‘z asarlarida kishilarni ilm-ma’rifatli bo‘lishga undaydi. Ilm olish har bir kishining insoniy burchi, deb hisoblaydi. Chunki, ilm egallashtan maqsad ham xalqining o‘z mamlakatining baxt-saodatli, farovon hayot kechirishi uchun xizmat etishdan iboratdir, deb ta’riflaydi. Masalan, Ulug‘bekni shunday insonlardan, deb ta’riflab, uning nomi ilmu-hikmatda tarix abadiy qoldi, -deydi. Bu bilan Navoiy komillikka intilgan insonlar nafaqat ilm egallaydi, balki uni xalq hayoti farovonligi yo‘lida ishlatadi demoqchi bo‘ladi.

Alisher Navoiy o‘z dostonlarida Farxod, Qays, Iskandar va boshqa ijobiy obrazlarning tarbiyalanish, ta’lim olishda bosib o‘tgan yo‘llarini, kamolotga erishish bosqichlarini batafsil tasvirlaydi. U bolaning voyaga yetishida, kamol topishida tarbiyaning kuch va qudratiga alohida e’tibor beradi. Tarbiya natijasida bolaning foydali va etuk kishi bo‘lib o‘sishiga ishonadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ma’naviyat: asosiy tushunchalar izohli lug‘ati // tuzuvchi va mas’ul Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To‘rayev A.B. Innovatsion ta’lim texnologiyalari. Toshkent: Sano standart, 2015. – 81 b.

2. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. J. II. / Tahrir hay’ati: T.Mirzayev va b.q. Toshkent: “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi” Davlat ilmiy nashriyoti, 2008. -671 b.

3. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi.- T.: Davlat ilmiy nashriyoti, Tom 2, 2001.- 703 b